Опорний конспект · 1.18. Правопис відмінкових закінчень іменників і прикметників

Українська мова · Підготовка до НМТ · Розділ 1. Фонетика. Графіка

1. Головне питання

Вибір **-а(-я)** чи **-у(-ю)** — лише для іменників **ч. р. II відміни** в родовому відмінку однини.

Правило в рядок: полічуване й окреслене **→ -а(-я)**; маса, поняття, дія, простір **→ -у(-ю)**.

2. Родовий відмінок однини

-а(-я)	істоти, імена, дерева: учня · брата · коня · дуба; предмети й частини тіла: ножа · олівця · носа; міри й гроші: метра · тижня · понеділка · долара; машини: трактора; терміни: атома · іменника
-у(-ю)	речовини: піску · цукру · меду; збірні: лісу · гурту · колективу; будівлі й установи: вокзалу · заводу · університету; явища, почуття, дії: вітру · дощу · болю; ігри: футболу; терміни: аналізу · жанру; з префіксами: успіху
винятки	час із -у: **року · віку · разу**

3. Географія · пари зі зміною значення

міста	-а(-я): Києва · Львова · Харкова
річки з наголосом на кінці	-а(-я): Дніпра́ · Дністра́ · Дінця́
інші річки, озера	-у(-ю): До́ну · Бу́гу · Дуна́ю
країни, області	-у(-ю): Криму · Донбасу · Єгипту

-а(-я) — конкретне	**-у(-ю) — абстрактне**
акта (документ)	акту (дія)
апарата (прилад)	апарату (установа)
терміна (слово)	терміну (строк)
каменя (шматок)	каменю (матеріал)

4. Давальний і кличний

істоти → -ові, -еві, -єві	**неістоти → -у, -ю**
братові · лікареві · Андрієві	заводу · документу

Кілька іменників поспіль — чергуй: директорові Іванчуку Петру Миколайовичу. Ж. р.: книга → книзі, дочка → дочці.

-о / -е / -є / -ю	Оксано · мамо · земле · Маріє · Галю
-е / -у	Петре · друже · козаче · хлопче · батьку · синку · товаришу
-ю	Андрію · Ігорю · лікарю · учителю

Ім’я + по батькові — обидва в кличному: Оксано Іванівно · Тарасе Григоровичу.

5. Закінчення прикметників

Відмінок	**тверда: добрий**	**м’яка: синій**	**на -й: безкраїй**
Р. / Д. ч. і с. р.	доброго · доброму	синього · синьому	безкрайого · безкрайому
О. ч. і с. р.	добрим	синім	безкраїм
Р. / Д. і М. ж. р.	доброї · добрій	синьої · синій	безкрайої · безкраїй
Мн.: Р. / О.	добрих · добрими	синіх · синіми	безкраїх · безкраїми

У м’якій групі перед -ого, -ому пишемо **ь**: синього, осіннього. Розрізняй -ій (в осінній тиші) і -їй (на безкраїй рівнині).

6. Типові помилки

1. «рока» — правильно **року**;
2. «до Харкову» — місто має -а;
3. у звертанні лише кличний: **Оксано**;
4. «Іване Іванович» — треба **Іване Івановичу**;
5. «меда», «синого» — треба **меду, синього**.